

Лещук Г.В.,
доктор економічних наук,
доцент, професор кафедри обліку і аудиту,
*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

Leshchuk Halyna,
Ph.D. in Economics,
Associate Professor, Professor of Accounting and Auditing,
Carpathian National University named after Vasily Stefanyk

КОНТИНУУМ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТОК ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Лещук Г.В. Континуум залучення інвестицій у розвиток об'єднаних територіальних громад. У статті проаналізовано та згруповано основні проблеми фінансового та інвестиційного забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад на сучасному етапі із виокремленням трьох взаємозалежних категорій. Досліджено один із можливих шляхів вирішення проблем інвестиційного забезпечення ОТГ, а саме співпраця із фондами співфінансування та інвестиційними фондами, що дало змогу встановити такий основний недолік, як відсутність у більшості громад кваліфікованих інвестиційних менеджерів чи відділів, що відповідно зумовлює виникнення значних труднощів із розробленням необхідної інвестиційної документації та її якістю. Запропоновано концептуальну модель оптимального інвестиційного забезпечення ОТГ, яка ґрунтується на розроблених стратегіях, програмах розвитку регіону та територіальному партнерстві та загалом сприятиме підвищенню інвестиційного потенціалу і привабливості територіальної одиниці. Сформовано відповідні пропозиції щодо підвищення ефективності інвестиційного забезпечення об'єднаних територіальних громад шляхом налагодження комунікацій із внутрішніми інвесторами ОТГ, застосування інструментів територіального брендингу та діджиталізації, залучення енергетичних інвестицій та впровадження державно-приватного партнерства.

Ключові слова: інвестиції, об'єднані територіальні громади, розвиток, оцінювання, регіони.

Лещук Г.В. Континуум привлечения инвестиций в развитие объединенных территориальных общин. В статье проанализированы и сгруппированы основные проблемы финансового и инвестиционного обеспечения развития объединенных территориальных общин на современном этапе с выделением трех взаимосвязанных категорий. Исследован один из возможных путей решения проблем инвестиционного обеспечения ОТГ, а именно сотрудничество с фондами софинансирования и инвестиционными фондами, что позволило установить такой основной недостаток, как отсутствие в подавляющем большинстве общин квалифицированных инвестиционных менеджеров или отделов, что соответственно обуславливает возникновение значительных трудностей с разработкой необходимой инвестиционной документации и ее качеством. Предложена концептуальная модель оптимального инвестиционного обеспечения ОТГ, основанная на разработанных стратегиях и программах развития региона и территориальном партнерстве, что будет способствовать повышению инвестиционного потенциала и привлекательности территориальной единицы и т. д. Сформированы соответствующие предложения по повышению эффективности инвестиционного обеспечения объединенных территориальных общин путем налаживания коммуникаций с внутренними инвесторами ОТГ, применения инструментов территориального брендинга и диджитализации, привлечения энергетических инвестиций и внедрения государственно-частного партнерства.

Ключевые слова: инвестиции, объединенные территориальные общины, развитие, оценка, регионы.

Leshchuk Halyna. Continuum of investment involvement in the development of the united territorial communities. The analyzed scientific approaches to determining of the investment potential of the united territorial communities testify the necessity of increasing on the investment attractiveness through corporatization of the objects of municipal property and effective management by local self-government bodies, but without taking into account the factors of informational influence on the level of interest of the potential investors by the objects for investment, which accordingly actualizes the need to explore this range of issues. The conducted analysis of the main problems of development of the united territorial communities at the present stage allowed to distinguish two categories of problems, namely: problems of financial security and problems of organizational and investment support, which allowed to substantiate their interdependence by improving the efficiency of financial support of the united territorial communities and automatic assistance for formation of a continuum of investments attraction in

the administrative and territorial unit. A separate category of problems is identified for potential investors, in particular the lack of complete and reliable information on land and industrial real estate objects of the administrative and territorial unit. It is justified that the possibility for cooperation with various funds is one of the possible ways of solving the investment support of the united territorial communities, but in practice there is a lack of qualified investment managers in this process. The corresponding proposals for increasing the efficiency of investment support of the united territorial communities have been formed and the conceptual model of optimal investment security has been proposed, the realization of which should be based on cooperation with internal investors, the generation of information on administrative and territorial units and the use of all available information resources, digitalization, attraction of energetic investments and formation of investment proposals for potential investors in implementation energy efficient technologies, the implementation of state and private partnerships as a system of cooperation between government and private sector.

Key words: investments, united territorial communities, development, evaluation, indicators.

Вступ та постановка проблеми. У сучасних умовах бюджетної децентралізації для об'єднаних територіальних громад (ОТГ) стають актуальними нові виклики фінансового забезпечення, що зумовлює виникнення проблемних аспектів не лише із наповненням бюджету ОТГ, формуванням фінансових ресурсів, достатніх для належного фінансування потреб громад, реалізації програми їхнього соціально-економічного, інфраструктурного та технологічного розвитку, а й із реалізацією нових інвестиційних проєктів, пошуком потенційних інвесторів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти формування та управління фінансовими ресурсами ОТГ досліджували у своїх працях такі вітчизняні науковці, як: В.С. Дем'яненко, М.А. Коваленко, Т.О. Мацієвич, А.В. Кулай, О.В. Ольшанський, Л.В. Сухарська, А.О. Пелехатий та інші. У їхніх працях досліджено питання місцевих бюджетів як фінансової основи розвитку територіальних громад, пошуку шляхів удосконалення фінансового забезпечення діяльності ОТГ та методів мобілізації фінансових ресурсів на засадах децентралізації владних повноважень тощо.

Окремі питання формування саме інвестиційного потенціалу ОТГ висвітлено у працях І.Ю. Бережної, О.С. Білоусової, С.І. Воскобійника, Т.В. Гургули, В.С. Кравців, П.В. Жук, І.З. Сторонянської.

Зокрема, С.І. Воскобійник відзначає, що залучення інвестицій на рівень територіальної громади є показником стабільності й успішності її розвитку. В такому разі роль органів місцевого самоврядування полягає у створенні: привабливого інвестиційного клімату території; сприятливих умов для надходження та використання інвестиційних ресурсів, в тому числі самими органами місцевого самоврядування; інформаційного та аналітичного забезпечення інвестиційних процесів на рівні громади [1, с. 401–402].

Автори Г.А. Борщ та інші зазначають, що досить ефективним механізмом залучення інвестицій у розвиток територіальних громад є корпоратизація комунальних підприємств шляхом передачі корпоративних прав на унітарне комунальне підприємство (або частини таких прав) приватним інвесторам і його перетворення на корпоративне. Залежно від потреб громада може зберегти права власності на комунальне підприємство, але водночас позбутися відповідальності за його зобов'язання, залучити до підприємства інвестиційні кошти, але зберегти за собою контрольні повноваження [2, с. 57]. Проте слід відмітити, що на практиці механізм корпоратизації комунальних під-

приємств шляхом передачі корпоративних прав на унітарне комунальне підприємство приватним інвесторам не є задіяним повною мірою, оскільки кожне третє таке підприємство є збитковим та виступає потенційним джерелом фіскальних ризиків, тому не може бути повною мірою ефективним механізмом залучення інвестицій у розвиток ОТГ.

Інвестиційний потенціал ОТГ П.В. Жук пропонує розглядати як ресурси і можливості, які можуть бути мобілізовані для формування потоку інвестицій у створення та розвиток насамперед підприємств та інфраструктурних об'єктів комунальної власності (власності громади), а також підприємств інших форм власності, які здійснюватимуть виконання робіт і надання послуг на засадах публічно-приватного партнерства, забезпечуючи реалізацію повноважень і завдань територіальних громад як адміністративно-територіальних утворень у сфері комунального господарства, освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту, екологічної безпеки тощо [3, с. 18]. Не зовсім погоджуємось із цим трактуванням, оскільки формування потоку інвестицій у створення та розвиток насамперед підприємств й інфраструктурних об'єктів комунальної власності є малоефективним через їхню збитковість та критично застарілу матеріально-технічну базу.

Натомість З.О. Сірик інвестиційний потенціал територіальної громади визначає як об'єкт управління з боку органів місцевого самоврядування, що має базуватися на тому реальному соціально-економічному становищі, у якому на певний момент часу перебуває територіальна громада і може передбачати як більш ліберальні інструменти та механізми, так і імперативні методи. Автор пропонує стимуляцію розвитку інвестиційного потенціалу територіальної громади шляхом упровадження ефективного перерозподілу бюджетних надходжень, самофінансування за рахунок розвитку комунальних підприємств з їх подальшою корпоратизацією, формування такого інвестиційного клімату в межах повноважень органів місцевого самоврядування, який забезпечить необхідний рівень стимулюючого впливу на інвесторів [4, с. 131].

З урахуванням інвестиційної привабливості та інвестиційних можливостей земель населених пунктів, включення їх в економічний оборот можливе також передбачення залучення як прямих, так і опосередкованих (через бюджетну систему) інвестицій як на первинному, так і на вторинному ринку. Це мають бути кошти, і виручені від продажу ділянок, і додатково залучені покупцями землі у зв'язку з її придбанням. Тому ринок

земель населених пунктів може значно розширити базу доходів бюджетів усіх рівнів [5, с. 132]. За експертними оцінками, від первинного ринку, тобто продажу земельних ділянок для підприємницької діяльності, бюджетна система може щорічно одержувати протягом 10 років не менше 3 млрд грн. Вторинний ринок землі здатний щороку спрямовувати до бюджетної системи у вигляді податків і зборів від продажу земельних ділянок громадян до 2 млрд грн. [2].

Слід погодитися, що залучення інвестицій в об'єднану територіальну громаду необхідне, в першу чергу, для впровадження інноваційних складових в різних сферах економіки та соціально-культурного розвитку територій, заміщення ними застарілих, малопродуктивних виробництв, продукція яких не є конкурентноздатною [6].

Отже, наведені наукові підходи до визначення інвестиційного потенціалу та підвищення ефективності інвестиційного забезпечення ОТГ свідчать про те, що більшість авторів акцентують увагу на корпоратизації об'єктів комунальної власності та підвищенні ефективності управління з боку органів місцевого самоврядування, проте при цьому не враховуються фактори впливу на рівень зацікавленості потенційних інвесторів об'єктами інвестування, зокрема інформаційну складову. А також підвищення ефективності управління інвестиційним забезпеченням ОТГ з боку органів місцевого самоврядування не можливе без кваліфікованих інвестиційних менеджерів та чіткого алгоритму дій, що відповідно зумовлює актуальність цього дослідження.

Метою статті є дослідження механізму інвестиційного забезпечення ОТГ із виокремленням напрямів підвищення їхньої ефективності на основі розробленої моделі оптимального інвестиційного забезпечення адміністративно-територіальної одиниці.

Результати дослідження. Узагальнено джерелами фінансових ресурсів ОТГ можуть бути: власні доходи бюджету; кошти Державного фонду регіонального розвитку; кошти державної субвенції на розвиток інфраструктури ОТГ та інвестиції. При цьому на практиці не всі джерела фінансових ресурсів ОТГ є задіяними, оскільки існує чимало проблем фінансового та інвестиційного характеру, які слід згрупувати таким чином:

I. Проблеми фінансового забезпечення: диференційований підхід за рівнем бюджетної забезпеченості ОТГ; низький рівень фінансового планування та прогнозування розвитку ОТГ; недосконале бюджетування ОТГ, що зумовлює виникнення неефективної структури місцевих бюджетів; низькі обсяги доходів ОТГ; перевищення витрат на утримання та обслуговування комунальних підприємств над їхніми надходженнями зумовлює виникнення збиткових об'єктів; відсутність спеціальних програм кредитування саме для ОТГ та високі кредитні ставки зумовлюють невикористання інструментарію банківського кредитування.

II. Проблеми організаційно-інвестиційного забезпечення: значна кількість інфраструктурних об'єктів, які громади повинні взяти на баланс, не мають оформлених належним чином установчих документів; невизначеність стратегічних пріоритетів розвитку ОТГ та генерального плану розвитку території; відсутність кваліфікованих фахівців – інвестиційних менеджерів/інвестиційних відділів;

III. Проблеми інформаційного забезпечення: недостатність інформації про промислові об'єкти та від-

сутність реєстру таких об'єктів; відсутність інвестиційних пропозицій про земельні ділянки («greenfield») та об'єкти промислової нерухомості («brownfield») адміністративно-територіальної одиниці; відсутність інвестиційного паспорта або низька його практична цінність; відсутність на веб-сайтах ОТГ інформації про конкретні інвестиційні проекти як такі, що були реалізовані і такі, що пропонуються потенційним інвесторам; малоефективна інформаційна політика ОТГ на веб-порталах, в соціальних мережах; недостатня кількість промоційних заходів; відсутність заходів щодо налагодження комунікації з бізнес-спільнотою регіону.

Слід наголосити, що наведені категорії проблем фінансового, організаційно-інвестиційного та інформаційного забезпечення взаємозалежні, оскільки при вирішенні інформаційного та фінансового забезпечення ОТГ автоматично підвищується інвестиційний потенціал адміністративно-територіальної одиниці та зацікавленість потенційних інвесторів.

Визначені основні проблеми фінансового та інвестиційного забезпечення розвитку ОТГ підтверджені також практичними реаліями, зокрема за результатами соціологічного дослідження серед представників органів місцевого самоврядування ОТГ Карпатського регіону та областей Центральної України (утворених впродовж 2015–2017 рр.), встановлено: у більшості опитаних громад Карпатського регіону розроблені план чи програма соціально-економічного розвитку; понад 2/3 громад розробили положення, які врегульовують благоустрій та паспорт ОТГ; менше третини ОТГ розробили вузькоспеціалізовані документи, такі як програма розвитку підприємництва, інвестиційний паспорт; громади, які утворені у 2017 р. найчастіше починають свою діяльність з паспортизації ресурсів, натомість більше половини утворених у 2015 р. громад має розроблені інвестиційні паспорти, генеральні плани, Стратегії розвитку ОТГ; простежується зв'язок між фінансовою спроможністю громади та розробленістю програмних та інших документів: громади із доходами понад 1500 грн на 1 мешканця, частіше бралися за розробку таких документів, як генеральний план (68%), інвестиційний паспорт (48%), програма розвитку підприємництва (36%). Генеральний план затвердили половина опитаних ОТГ, тоді як розміщений він лише на сайтах кількох громад. А інвестиційний паспорт громади, розміщений на сайтах лише половини ОТГ, які його розробили. Загалом дві третини усіх ОТГ вважають себе інвестиційно привабливими [7, с. 10–11].

Окрім цього слід відмітити, що одним із ефективних шляхів вирішення наведених проблем інвестиційного забезпечення ОТГ є можливість співпраці із різноманітними фондами, проте слід враховувати, що переважна більшість громад не має у своєму управлінському складі інвестиційних менеджерів (інвестиційних відділів), котрі кваліфіковано могли б формувати усю необхідну інвестиційну інформацію та документацію. На сучасному етапі ОТГ можуть співпрацювати із наступними інвестиційними фондами та фондами співфінансування, при цьому є як переваги, так і недоліки:

1. Держаний фонд регіонального розвитку (ДФРР), який передбачає фінансування проектів регіонального розвитку на конкурсній основі та відповідно до регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації. Недоліком є те, що розподіл коштів з ДФРР на

реалізування проєктів громад здійснюється шляхом відбору спеціальною комісією обласної ради, в склад якої входять чиновники ОДА, які відповідно належать до певних політичних партій. Від так переважну частину коштів отримують ті громади, що розташовані у виборчих округах тих чи інших народних депутатів.

2. Фонди «Відродження» та «Підтримка децентралізації в Україні» (DESPRO) сприяють фінансуванню ОТГ для реалізації проєктів, що переконують у своєму довгостроковому існуванні та корисності для населення і загалом економічної інфраструктури України. Такі фонди формуються здебільшого не лише за рахунок вітчизняних вкладів, а й велика частка належить іноземним фондам розвитку, вони знижують навантаження на бюджет та беруть на себе основні функції щодо реалізації проєктів. Умови отримання коштів є різними, що залежить від мети створення проєкту, місця реалізації та ін. Перевагою є сприяння оптимізації системи управління та ефективного місцевого розвитку в Україні.

3. Фонд стратегічних інвестицій, Проєкт USAID «Підтримка аграрного і сільського розвитку» («Агросільрозвиток») надає гранти на впровадження місцевих ініціатив та інвестиційних проєктів в ОТГ. Сума кожного гранту становить від 270 тис. грн до 675 тис. грн. Додаткові залучені інвестиції (власні кошти, зовнішні інвестиції, державна підтримка та програми місцевого бюджету, донорське співфінансування, крім фондів USAID), лізинг чи кредити повинні складати не менше 30% від загального обсягу проєкту. Недоліком є те, що не всі ОТГ спроможні залучити не менше 30% від загального обсягу проєкту.

4. Проєкт на 50 млн дол. «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (Decentralization Offering Better Results and Efficiency – DOBRE), що триває з 2016–2021 рр. в 7 цільових областях: Дніпропетровській, Івано-Франківській, Харківській, Херсонській, Кіровоградській, Миколаївській та Тернопільській. DOBRE має дві основних цілі: підтримка доброї практики місцевого самоврядування в ОТГ та допомога громадянам та громадянському суспільству в конструктивній взаємодії з органами врядування та формуванні вимог щодо прозорості та послуг. Недоліком є обмежена кількість областей України, що зменшує потенційні можливості для інших регіонів України.

Отже, проведений причинно-наслідковий аналіз основних аспектів фінансового та інвестиційного забезпечення ОТГ дозволяє сформулювати відповідні пропозиції шляхом формування концептуальної моделі оптимального інвестиційного забезпечення ОТГ (рис.), яка дасть змогу:

1. На основі розроблених стратегій та програм розвитку регіону визначити конкурентні переваги ОТГ із виокремленням генерального плану розвитку території та стратегічного плану розвитку території.

2. Під час визначення конкурентних переваг ОТГ важливим є проведення інвентаризації активів: природних, виробничо-технічних, інфраструктурних, людських ресурсів тощо.

3. Для формування інвестиційної політики ОТГ необхідні кваліфіковані інвестиційні менеджери або створення окремого інвестиційного відділу, що дозволить на високому професійному рівні здійснити формування інвестиційного паспорту ОТГ, планування

інвестиційних майданчиків, створення бізнес-карти ОТГ, конкретизування інформації про земельні ділянки та об'єкти промислової нерухомості, визначення пріоритетних інвестиційних проєктів.

4. Для підвищення інвестиційного забезпечення ОТГ необхідне створення та системне оновлення веб-платформ ОТГ, співпраця з ОДА та агенціями регіонального розвитку, іншими інвестиційними фондами та фондами співфінансування.

5. На завершальному етапі важливим аспектом є саме територіальне партнерство, тобто пошук та співпраця із зовнішніми інвесторами та налагодження комунікацій з бізнес-спільнотою регіону (потенційні внутрішні інвестори).

Реалізація наведеної концептуальної моделі оптимального інвестиційного забезпечення ОТГ сприятиме:

- підвищенню інвестиційного потенціалу та привабливості ОТГ, а також її конкурентноздатності;
- розвитку місцевого виробництва товарів та послуг, що зумовить збільшення обсягу продажів продуктів місцевих виробників;
- створенню нових робочих місць, в тому числі за рахунок самозайнятості;
- збільшенню кількості та покращенню якості комунально-побутових послуг;
- розвитку інфраструктурного комплексу ОТГ;
- збільшенню фінансових надходжень до бюджету ОТГ;
- підвищенню умов життя територіальної громади;
- залученню додаткових інвестицій (власні кошти; зовнішні інвестиції; кошти місцевих бюджетів та/або програм державної підтримки, донорського співфінансування).

Висновки. Таким чином, на основі проведеного дослідження та визначення основних проблемних аспектів інвестиційного забезпечення ОТГ запропоновано концептуальну модель оптимального інвестиційного забезпечення територіальної громади, реалізування якої повинно ґрунтуватися на наступних концептах:

1. Внутрішні інвестори ОТГ (кошти місцевих підприємств, організацій та приватних осіб, які функціонують/проживають на її території) – це концептуальна основа інвестиційного забезпечення територіальної громади, оскільки їх мотивація, а від так і покращення умов адміністративно-територіальної одиниці визначена локацією (місце їх функціонування/проживання).

2. Громадам варто генерувати інформацію та користуватись усіма доступними інформаційними ресурсами, розповідати про життя людей, презентувати можливості та інвестиційні об'єкти і працювати над брендом території, що відповідно скоротить шлях до інвестора і зробить ОТГ впізнаваною в інформаційному полі, тобто використовувати увесь інструментарій територіального брендингу.

3. Діджиталізація – один з ключових факторів підсилення успіхів ОТГ у впровадженні реформ. Сучасні офіційні сайти громад дозволяють налагоджувати контакт з усіма аудиторіями – від місцевих мешканців до бізнесу, інвесторів та туристів, тому сайти обов'язково повинні бути різними мовами. Оскільки пріоритети громад змінюються швидко, тому офіційні сайти повинні оперативно адаптуватися до нових тенденцій. До прикладу, за цим принципом створена платформа Dosvit, з якою працюють громади Програми DOBRE.

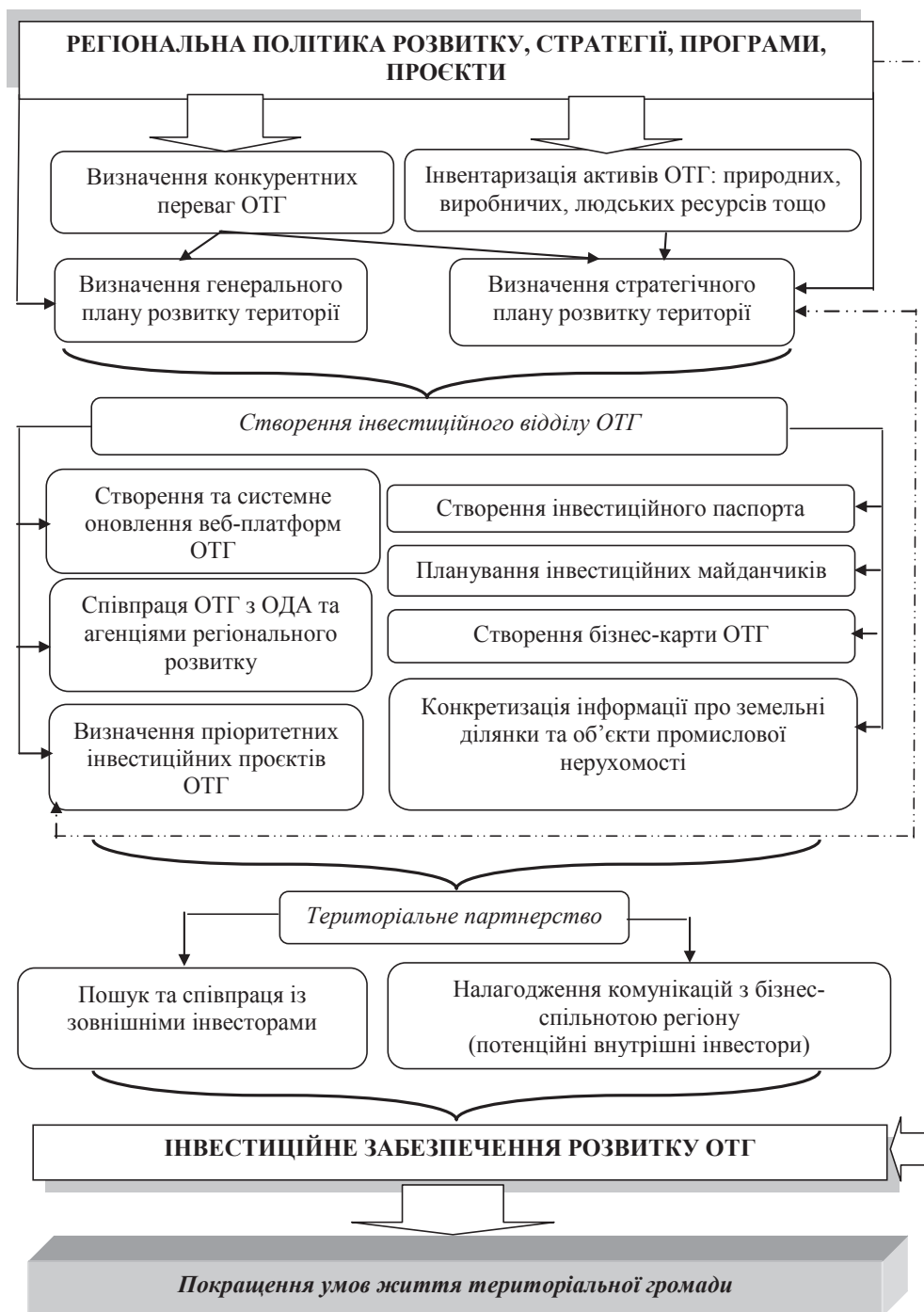

Рис. Модель оптимального інвестиційного забезпечення ОТГ

Завдяки Dosvit громади отримують можливість створити офіційні сайти, наповнити базовими даними та далі рухатися відповідно до пріоритетів.

4. Один із перспективних напрямів інвестиційного забезпечення ОТГ – це залучення енергетичних інвестицій. До прикладу, в Україні діє проєкт GIZ «Енергоефективність у громадах П», який дозволяє отримати технічну підтримку у створенні інтегрованих систем енергетичного менеджменту, консультативну, методичну та іншу допомогу. Одним із найбільш ефективних джерел залучення громадами коштів є також встановлення сонячних панелей на території ОТГ. Окрім прямих платежів до бюджету (прибутковий податок із

громадян, які працюють на підприємстві, і податок на землю), реальна можливість отримати і додаткову допомогу у вигляді разових внесків та платежів інвесторів.

5. Формування інвестиційних пропозицій для потенційних інвесторів у впровадженні енергоефективних технологій на території ОТГ (до прикладу, розвиток зеленої енергетики, виготовлення альтернативного палива (палети, брикети), застосування новітніх технологій (автоматизація виробництва, контроль використання ресурсів тощо) може зацікавити іноземних інвесторів, які володіють новітніми технологіями у цих сферах.

6. Впровадження державно-приватного партнерства (ДПП) як системного співробітництва між орга-

нами влади та підприємствами приватного сектору з метою генерування ресурсів для реалізації інфраструктурних проєктів. У межах ДПП відбувається розподіл видатків, ризиків та майбутніх прибутків між публічним і приватним учасниками партнерства, що відповідно надає можливість для забезпечення потреб економічного розвитку за рахунок інвестиційних коштів, не втрачаючи впливу на об'єкти інфраструктури та контролю за ними.

Отже, підвищення ефективності інвестиційного забезпечення ОТГ та максимізація залучення потенцій-

них інвесторів як внутрішніх, так і зовнішніх це один з найважливіших факторів сталого розвитку громади на сучасному етапі, що може бути досягнуто лише шляхом територіального партнерства усіх учасників цього процесу. Проаналізовані основні проблемні аспекти інвестиційного забезпечення ОТГ та сформовані на цій основі пропозиції засвідчили, що ОТГ спроможні створювати сприятливий інвестиційний клімат, розвивати свій інвестиційний потенціал та підвищувати інвестиційну привабливість, оскільки від цього залежить їхнє майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Воскобійник С.І. Політика органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління*. 2012. Вип. 1. С. 399–405.
2. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг / Г.А. Борщ та ін. Київ, 2017. 107 с.
3. Жук П.В. Інвестиційний потенціал територіальних громад: суть поняття та питання управління. *Регіональна економіка*. 2017. № 2(84). С. 16–22.
4. Сірик З.О. Ендогенні чинники активізації використання інвестиційно-інноваційного потенціалу територіальних громад. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 4. С. 125–133.
5. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління / Т. Куценко та ін. ; за ред. Й. Малий. Київ : КНЕУ, 2019. С. 125–152.
6. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування: результати другої хвилі соціологічного. URL: http://www.slgcoe.org.ua/wp_content/uploads/2016/12/Analitichnyi (дата звернення: 26.01.2020).
7. Соціально-економічне становище об'єднаних територіальних громад : Захід VS Центр : науково-аналітичне видання / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». Львів, 2019. 64 с.

References:

1. Voskobiinyk S.I. (2012) Polityka orhaniv mistsevoho samovriaduvannia shchodo zaluchennia investytsii [Local government policy on attracting investment]. *Scientific Bulletin of the Academy of Municipal Administration. Series: Management*, vol. 1, pp. 399–405.
2. Borshch H.A., Vakulenko V.M., Hrynychuk N.M., Dekhtiarenko Yu.F., Ihnatenko O.S., Kuibida V.S., Tkachuk A.F., Yuzefovych V.V. (2017) *Resursne zabezpechennia ob'iednanoi terytorialnoi hromady ta yii marketynh* [Resource support for the integrated territorial community and its marketing]. Kiev. (in Ukrainian)
3. Zhuk P.V. (2017) Investytsiinyi potentsial terytorialnykh hromad: sut poniattia ta pytannia upravlinnia [Investment potential of territorial communities: the essence of the concept and management issues]. *Regional economy*, no 2(84), pp. 16–22.
4. Siryk Z.O. (2018) Endohenni chynnyky aktyvizatsii vykorystannia investytsiino-innovatsiinoho potentsialu terytorialnykh hromad [Endogenous factors of activation of utilization of investment and innovative potential of territorial communities]. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, vol. 4, pp. 125–133.
5. Kutsenko T., Sirenko Ya. (2019) *Zabezpechennia finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad yak priorytet detsentralizatsii upravlinnia* [Ensuring the financial capacity of territorial communities as a priority for decentralized management]. Kiev. (in Ukrainian)
6. Detsentralizatsiia ta reforma mistsevoho samovriaduvannia: rezultaty druhoi khvyli sotsiolohichnoho [Decentralization and reform of local self-government: results of the second sociological wave]. Available at: http://www.slgcoe.org.ua/wp_content/uploads/2016/12/Analitichnyi (accessed 26 January 2020).
7. DU «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» (2019) *Sotsialno-ekonomichne stanovyshche ob'iednanykh terytorialnykh hromad : Zakhid VS Tsentr* [The socio-economic situation of the united territorial communities]. Lviv: West VS Center.